

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

מתוך

כרך כה, תשל"ז

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

למשמעה של תחבולות

"הפול קוראים בספר יונה ויודעים פירושו של רב החובל",
 פותב פרופ' ש' אברמסון במאמרו "שלושה דברים" ("לשוננו
 לעם", כסלו תשל"ז); אבל תמהני, אם גם הפול קוראים בספר
 משלי ויודעים פירוש התיבה תחבולות.

במקום ללמוד מן הלא-ידוע על הידוע ולומר, פי (רב
 ה)חובל הוא מגזרת "תחבולות" — פפי שראב"ע מציע בשם ר'
 משה, בפירושו ליונה א, ו — מוטב, לדעתי, ללמוד מן הידוע על
 הלא-ידוע ולומר, פי תחבולות גזורה מ(רב ה)חובל. לשון אחר,

במקום לראות ברב החובל את מי שנוהג את ספינתו ב"תחבולות", שפירושו ידוע פחות, פדאי לנו שנראה בתחבולות פינוי לדברים או למעשים של רב החובל, שפירושו ידוע לנו יפה.

על השאלה, מה הם אותם הדברים או המעשים של רב החובל, שהתיבה תחבולות מורה עליהם, ניתן למצוא תשובה, לדעתי, אם נעיין בשלושה מששת המקראות, שהתיבה "תחבולות" מצויה בהם: "באין תחבולות יפל-עם, ותשועה ברב יועץ" (משלי יא, יד); "מחשבות בעצה תכון ובתחבולות עשה מלחמה" (שם כ, יח); "פי בתחבולות תעשה לך מלחמה, ותשועה ברב יועץ" (שם כד, ו). שלושה מקראות אלה עניינם אחד, ובכל אחד מהן מדובר על עשיית מלחמה ב"תחבולות". לפיכך רשאים אנו לשער, כי הדברים או המעשים, שהתיבה תחבולות מורה עליהם, הם מעשים שעושה רב החובל בנסיבות הדומות לנסיבות של מלחמה. ומה הן? אלה הן, כנראה, הנסיבות של סערה בלב ים, המאיימת להטביע את ספינת רב החובל על נוסעיה, והן דומות לנסיבות של מערכה בשדה הקרב, שבה האויב מאיים לכבוש את מדינת הלוחמים ולהשמיד את יושביה. פעולותיו של רב החובל בנסיבות אלה פידוע, מאולתרות הן, והוא מתכנן אותן במהירות רבה — בדומה לפעולותיו המאולתרות של מפקד הצבא, כפי שהדבר מתחייב בתגובה על מהלכי האויב. אמור מעתה, התחבולות הן בעיקרן פעולות מאולתרות, ומתוכננות במהירות רבה. לפי משמע זה של תחבולות יתפרשו לנו יפה כל ששת

המקראות, שתיבה זו מצויה בהם. אין כאן מקום להאריך, ואביא כאן רק את פירושי לאחד מהם — פדוגמה למה שאני מפרש את כל ששת המקראות, שתיבה זו מצויה בהם. והנה הפירוש הזה:

באין תחבולות יפל עם — כשאין מפקד הצבא מתכנן פעולות מאולתרות במהירות המתחייבת בתגובה מידית על מהלכי האויב, יובס העם במלחמה; ותשועה ברב יועץ — ואולם התשועה, הניצחון, לא יושגו על ידי זה בלבד: כדי לנצח את האויב, הכרח הוא לתכנן את כל המלחמה מראש, במתינות וביישוב הדעת, על ידי צוות יועצים.²

7

---

1. "ותשועה" — והניצחון. הש' "הנתן תשועה למלכים", תה' קמד, י ועוד.

2. או על ידי "רב יועץ", כלומר יועץ מומחה שבראש צוות יועצים — בפתגם שלפנינו, ברישא שלו — התיבה "תחבולות", שעיקרה פעולות רב החובל; ובסיפא — "רב יועץ" לרמוז בכך לקורא, פי אמנם בעיני צומה של מלחמה אין מנוס מפעולות מאולתרות פהחלטותיו של רב החובל בשעת סערה בלב ים, וזאת כדי למנוע תבוסה; ואולם לשם הניצחון יש צורך בתכנון שקול ומתון של המלחמה לפני התחלתה ע"י צוות יועצים.